

« zurück blättern vor »

SZTUKMISTRZ subst. m., ab 1643; auch *sztukmagister*, *sztukmajster*.

1) *sztukmistrz strzelbowy* ‘im 15.-17. Jh. ein Handwerker, der Schußwaffen, insb. Kanonen herstellt, Geschützmeister’ – ‘rzemieślnik wyrabiający w XV-XVII w. broń palną, puszkarz’: [hapax] 1643 UffDekArch k.VII, SP17 *Ingenierowi albo Sztukmistrzowi przynależy to aby diftantias [...] pomierzyć.* – TR, L, SWIL (art.), SW. 2) ‘Meister seines Fachs’ – ‘mistrz w swojej dziedzinie’: 1696 Bardz.Tr. 126, L *Sztukmistrz Dedalus.* o 1765–1784 Mon. 73 530, L *Im większe będzie miał sztukmistrz albo rzemieślnik zności chemiczne, tym lepię wydoskonali swoją sztukę.* o (1882–1891) 1953–1956 Żer.Dzien. II 442, DOR *Czytałem kilka nowel Ouidy. Jest ona sztukmistrzem, arcyfizykiem, trzymającym ciekawość czytelnika na powrózku aż do chwili, gdy go piorunem olśni, przerazi i ... zmusi do oklasku.* o [LBel.] 1889 Kaczk.Olbracht. I 149, DOR *Nad kominami błyszcząły w misternych ramach wspaniałe weneckie zwierciadła, u stropu pająki brązowe, rzeźbione przez znakomitych sztukmistrzów włoskich.* – TR, L, SWIL, SW, DOR (przestarz.) sowie BAN (obs.). 3) ‘Zirkuskünstler, Akrobat, auch Schauspieler’ – ‘artysta pokazujący sztuki akrobatyczne, cyrkowe, też aktor’: 1755–1756 Min.Ryt. 4 194, L *Często pływacz najlepszy na dzień ochylnie, I kark tamie sztukmajster, co skacze po linie.* o 1782–1792 Pam. 85 1,101, L *Włóczą się po kraju obcy kramarze i sztukmistrze czyli kuglarze.* o (1839) 1957–1967 Żmichow.Listy I 109 *był tu niejaki pan Krzysztoforski, podobno malarz, ale szczególnie wyborny sztukmistrz. Ubawiłam się wybornie, jak zaczął cuda pokazywać.* o 1863 Tyg.Ilustr. 208, DOR *Nie zbywa tu także na komediantach i sztukmistrzach rozmaitych, kunszta swe produkujących.* o 1951 Wyg.Jel. 125, DOR *Sztukmistrze (...) odwiedzali dwa razy w tygodniu podwórka śródmieścia, gdzie się odbywały cyrkowe przedstawienia.* – L, SWIL, SW, DOR sowie BAN. ◊ **Var:** *sztukmagister* subst. m. – BAN; *sztukmajster* subst. m., 1755–1756 Min.Ryt. 4 194, L o [LBel.] †1887 Krasz., SW – L, SWIL, SW (m.u.) sowie BAN; *sztukmistrz* subst. m., 1643 UffDekArch k.VII, SP17 – TR, L, SWIL, SW, DOR sowie BAN. ◊ **Etym:** nhd. *Stückmeister*, *Stuckmeister* subst. m., ‘Geschützmeister; Geselle, der sein Meisterstück macht oder eben gemacht hat’, GRI, nur für Inh. 1, 2. ◊ **Konk:** *linoskoczek* subst. m., bel. seit 1857, DOR, zuerst geb. SW, nur für Inh. 3; *magik* subst. m., bel. seit 1891–1893, DOR, zuerst geb. SWIL, nur für Inh. 3; *powrozobiegun* subst. m., bel. seit 1764–1784, L, zuerst geb. CN, nur für Inh. 3. †*kuglarz*, †*kunsztmistrz*. ◊ **Der:** *sztukmistrzostwo* subst. n., [hapax] 1755 Mon 76, MAY, zuerst geb. SW, nur für Inh. 2, 3; *sztukmistrzostwo* subst. n., †1887 Krasz., SW, zuerst geb. SW, nur für Inh. 2, 3; *sztukmistrzowski* adj., [hapax] (1939) 1947 Pięt.Białow. 51, DOR,

zuerst geb. SW, nur für Inh. 2, 3. ❖ Im Beleg von 1643 (SP17) fehlt der Buchstabe <k>. LINDE hat wohl den gleichen Beleg (Archel. praef.) in folgender Form: *Do inzeniera albo sztukmistrza należy, aby umiał odległość mieysc pomierzyć* [...].

« zurück blättern vor »